

és a történelmi, politikai és társadalmi hatóerők figyelembevételével rajzolja meg. A szerző a Köztársaság kiteljesedését bizonyos körvonalak mentén és kellő fenntartással célnak fogadja el, hogy megfelelő kiindulópontja legyen. Ismerteti a cseh államiság keletkezését, a világnézetek döntő szerepét az állam létsorsában, a csehek, szlovákok és a nemzetiségek egymáshoz való viszonyát és az állam viszonyát a szomszédos országokhoz. Tömör, de minden fontos körülményt számbavevő tanulmányát a múlt évi fordulatot megelőző időkig vezeti. Könyve végén felveti a kérdést: Miért nem sikerült a csehszlovák külpolitikának szomszédai-val jó viszonyt teremtenie? Miért kellett a Köztársaságnak a francia hatalmi koncepció keleti oszlopának lennie, mikor ez a szerep ékké tette Középeurópa másközegű tömbjében? A válasz: A Köztársaság nem véthetett lényege ellen. Szerződésből született és ez a körülmény nemcsak jogokat, hanem kötelességeket is jelentett az uralkodó nép számára. Azonkívül még volt motivuma ennek a magatartásnak. A csehek u. i. nagyobb területet és ezzel több idegen nemzetiséget kaptak, mint amennyit akartak. A békét diktáló franciák szempontja t. i. az volt, hogy ember- és nyersanyagban, valamint hadászatiilag minél erősebbé tegyék az országot, mely őket kelet felől Németországgal szemben biztosítja. A nagyszámú nemzetiségek megtartása súlyos feladatot rótt a csehekre s így a nyugati formák keleti küldetésének szerepét kénytelenségből vállalták, mert különben nem számíthattak Franciaország katonai és politikai segítségére. S ha e szerepet nem vállalják, akkor az állam további útja kettéágazik a mind a kettőt önmagának kellett volna járhatóvá tennie.

Választania kellett: az államnak a bennlakó népek szövetségévé való átalakítása, vagy a szlovák kérdés gyökeres tisztázása révén a nemzeti állam tényleges megvalósítása

között. Mindkét esetben bizonyára számolni kellett volna a nemzetiségek leválásával.

A szerző utal arra, hogy kínálkozott még megoldási lehetőség: a dunai népek szövetségének megteremtése Csehszlovákia aktív részvételével. Ennek azonban heves ellenzői voltak. Elsősorban Benes, akinek egyáltalán nem volt Ausztria-programja. Úgy véljük, részben ez okozta Benes bukását és a Köztársaság széthullását is. Igaz, hogy ez a megoldás Csehszlovákia szuverenitását és önálló létét szüntette volna meg, ezzel szemben biztosította volna nemzeti és kulturális önkormányzatát és bizonyos mértékben gazdasági boldogulását is. Sajnos, minderre nem került sor. Nem kerülhetett sor, mert az említett okon kívül valószínűleg egyik dunamenti állam sem adta volna fel teljes önállóságát és a kérdés rendezése kapcsán elkerülhetetlenül szőnyegre kerül a párizskörnyéki békeszerződések módosítása. Ausztriának Németországhoz való csatlóása után azonban már e két feltétel teljesítése esetén sem lehetett volna megvalósítani a dunai népek föderatív államát, a német terjeszkedés egyedüli védőgátját.

A több mint százoldalmi tanulmányt a prágai országos statisztikai hivatal 1937-es évkönyve alapján összeállított statisztikai adatok, valamint 1938 áprilisától október közepéig lefolyt fontosabb politikai események táblázata egészíti ki. (Sándor László)

MÉCS LASZLÓ: ELŐKET NEZÉK. Öszintén szólva, nem a legkönnyebb feladat olyan költőt bírálni, aki hosszú évek óta mást sem tesz, mint, hogy a nála megcsontosodott formákban ismételtgeti önmagát, egyhangú többé-kevésbé jelentéktelen költeményekben.

Mint annyiszor, ismét felidézhetnők a *Hajnali harangzó* vagy a *Rabszolgák énekelnek* c. Mécs-kötetek eruptív, igaz emberséggel átértett szépségeit, beszélhetnénk arról a nemes, evangéliumi sorsvállá-

lásról, amely a volt Szlovenszko magyar kisebbségi tömegeinek még nem is olyan régen éltető tüze volt, — de ez már a múlté, fakó szellem-történeti érték.

Ne túlozzuk el a dolgot, a mai Mécs László akkor sem írt — hogy úgy mondjam — jobb verseket, mint pl. most megjelent kötetében (*Élőket nézek*, Révai-kiadás). A forma tiszteletben tartása, a mondanivaló tömör és precíz megfogalmazása, a képek friss és lágy kontúrjai ma is a régi Mécsét idézik. Am a szavak mögött meghúzódó görcsös vajudás, az átélési folyamatok kitörő lobbanása és fényt árasztó lelkesedése réges-régen hamuvá omlott. Hol az az idő, midőn a fiatal pap-költő oly harsány férfiasággal, oly bátor jövőtvállalással kiáltotta a háború vérgőzös borzalmaiban térdig gázoió világ fülébe a szegények elhaló sóhaját, az elnyomottak krisztusi szeretetét és harcos megvédését? Hol az a hév, amely oly kedvessé és szeretetre méltóvá tette az egykor valóban humanista Mécs László költészetét?

Könyve fedőlappján a következő sorokkal kedveskedik a kiadó: „Mécs költészete vállalja a katolicizmus minden követelményét és szociális kötelezettségeit...“ Szerénytelenség lenne, ha most hirtelen párhuzamba állítanók akár Paul Claudel, akár Chesterton költészetével; elég, ha a mi fiatal Horváth Bélánkra gondolunk, hogy ki mondhatjuk, mit is jelent valójában a katolikusan szociális költészet. Mindenesetre távolról sem azt, ami Mécs Lászlót „ihleti“.

Uj kötetében mondja Mécs, hogy: „az emberfaj nem akar boldog lenni“. Egyszer majd ez is elvállik. Addig is a boldogság felé vezető utat ő a legkevésbé sem fogja megmutatni. (Berkó Sándor)

E G Y Ü T T É S K Ü L Ö N. (Brassai Viktor verseskönyve. Kolozsvár, 1939.) Az első gondolatunk Brassai Viktor verseinek olvasásakor: egyszer végre mégiscsak oda kell ülnünk, hogy mindent meg-

mondjunk ezekről a mai fiatal erdélyi költőkről, akik nem tudnak megnőni és nem tudnak fiatalok maradni; akiket napjaink keserű feszültségei megérleltek a tömegekkel való együttthaladásra és akik mégsem tudják átlépni egyedi életük szűk méreteit; akiket tehetségük, kulturájuk és szellemi-ideológiai helyzettségük mindenképp arra utasít, hogy a legyűrt tömegekkel panasz-tengerén magosra szökkentsék a hullámokat, de akik csak magukat sajnáltatják... Mi, akik a földrengető és égrúgató években voltunk fiatalok, bizonyára sokat tudnánk mondani ezeknek az utánunk-jött fiataloknak, akik nálunk egyszerre öregebbek lettek; ezért egyszer mégiscsak oda fogunk ülni, hogy a lelkükre beszéljünk és megláttassuk velük azt, amit a mai Erdély horizontjain belül ők még nem láttak meg: hogy helyzetük nem is olyan vigasztalan. Akkor majd beszélnünk kell, a többivel együtt, Brassai Viktorról is, a világlátásáról, versei eszmei tartalmáról, vagyis éppen arról az oldaláról, amely a többivel kisebb-nagyobb eltérésekkel — közös.

De most éppencsak róla és verseiről van szó — vagyis arról, ami verseiben specifikusan az övé. Nemcsak azért, mert versei most jelennek meg könyvben, hanem azért is, mert mai kritikusai is most tárgyalják őt „mint költőt“ és ebből az alkalomból pár szót szólhatunk a kritikusokhoz is... Valaki ugyanis — talán abból a természetes mostohaságból folyóan, amellyel egyik költő a másik műveit visszautasítja, vagy abból a nemes irigységből, amely az eredmény tényleges elismeréséből fakad — megpróbálta Brassai Viktor verseit azzal a mértékkel mérni, amellyel csak az igaz, a nagy, a korszaknyitó vagy záró költőegyeniségek műveit mérhette volna. Ha a költőnek legfőbb parancsa a mérték, amellyel művének ritmusát és irányát megszabja, még inkább áll ez a kritikusra, akinek nemcsak a mű belső arányait és annak a költőhöz vivó szálait kell